

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

P ř í l o h a

k usnesení vlády

ze dne 30. listopadu 2005 č. 1539

S t a n o v i s k o

**vlády k návrhu zákona, kterým se poskytuje jednorázová peněžní náhrada osobám vyloučeným v období od 25. února 1948 do 17. listopadu 1989 ze studia na vysokých školách na území bývalého Československa z politických důvodů a osobám, jimž byl v tomto období pracovní poměr učitele na základních, středních nebo vyšších odborných školách nebo na vysokých školách na území bývalého Československa ukončen z politických důvodů
(sněmovní tisk č. 1184)**

Vláda na jednání své schůze dne 30. listopadu 2005 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se poskytuje jednorázová peněžní náhrada osobám vyloučeným v období od 25. února 1948 do 17. listopadu 1989 ze studia na vysokých školách na území bývalého Československa z politických důvodů a osobám, jimž byl v tomto období pracovní poměr učitele na základních, středních nebo vyšších odborných školách nebo na vysokých školách na území bývalého Československa ukončen z politických důvodů (sněmovní tisk č. 1184), a vyslovila s tímto návrhem **n e s o u h l a s** z dále uvedených důvodů.

1. Předpoklad, z něhož předložený návrh zákona vychází, že z celé řady profesí byli nejcitelněji nebo v největším rozsahu postiženi vysokoškolští studenti a učitelé všech druhů škol, a že z tohoto důvodu je jim třeba přiznat další náhradu, vláda neshledává opodstatněný. Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, v části čtvrté upravující oblast pracovněprávních vztahů a vztahů sociálního zabezpečení, přiznává určité zvláštní nároky v oblasti důchodového pojištění vysokoškolským studentům vyloučeným z politických důvodů ze studia; tyto nároky přiznává i dalším skupinám osob, jimiž jsou například:

a) osoby, s nimiž byl protiprávně skončen pracovní nebo služební poměr anebo členský poměr v družstvu, mezi něž patří i učitelé všech druhů škol,

b) osoby, které byly protiprávně vyloučeny ze sociálního zabezpečení umělců nebo do něj nebyly protiprávně zařazeny,

c) osoby, které konaly vojenskou službu ve vojenských táborech nucených prací,

d) osoby, které byly zařazeny do táborů nucených prací nebo pracovního útvaru a

e) řeholníci a kněží, kteří byli internováni v centralizačních kláštorech s režimem obdobným táborům nucených prací.

Těmto skupinám přiznal zákon o mimosoudních rehabilitacích diferencované nároky. Následnými nařízeními vlády byly těmto občanům přiznány jednorázové finanční náhrady ve výši 625,- Kč za každý měsíc omezení osobní svobody; tyto náhrady byly přiznány i osobám soudně rehabilitovaným.

Přijetí navrženého zákona by založilo bezdůvodné rozdíly při odškodňování postižených osob.

2. Oproti předchozímu, obsahově v podstatě shodnému poslaneckému návrhu zákona, je v tomto nyní předloženém návrhu zákona okruh oprávněných osob rozšířen na osoby vyloučené ze studia na vysokých školách z politických důvodů na území bývalého Československa a na učitele, jejichž pracovní poměr na školách na území bývalého Československa skončil z politických důvodů, pokud jsou občany České republiky. Oprávněnými osobami by se podle tohoto ustanovení staly i osoby, které byly v rozhodném období vyloučeny ze studia na vysokých školách nacházejících se nyní na území Slovenské republiky, nebo kterým bylo ukončeno zaměstnání u škol nacházejících se nyní na území Slovenské republiky. Taková právní úprava je problematická zejména z toho důvodu, že orgán rozhodující o přiznání jednorázové peněžní náhrady by musel získat a posuzovat důkazní prostředky, nacházející se na území jiného státu.

3. Navržené znění § 1 odst. 1 písm. a) je v rozporu s názvem zákona i se zněním preambule a jeho uplatnění v praxi by naráželo na výkladové potíže, neboť podle tohoto ustanovení by nárok na poskytnutí jednorázové peněžní náhrady měly osoby, které počínaje dnem 8. května 1945 byly zapsány jako řádní nebo mimořádní posluchači na některé vysoké škole na území bývalého Československa a z tohoto studia byly z politických důvodů vyloučeny. V rozporu se smyslem a účelem navrhované právní úpravy by tak nárok mohly uplatnit i osoby vyloučené ze studia na vysokých školách před 25. únorem 1948, a vzhledem k tomu, že termín „politický důvod“ není v návrhu zákona definován, mohly by tyto osoby poukázat na jakýkoliv důvod, který by považovaly za diskriminační.

4. Předložený návrh zákona svěřuje řízení o nároku na jednorázovou peněžní náhradu Ministerstvu vnitra. Taková pravomoc je však mimo rámec věcné působnosti tohoto ministerstva, neboť rozhodnutí tehdejších orgánů, která by se musela v rámci řízení o přiznání nároku na jednorázovou peněžní náhradu přezkoumávat, náleží do oblasti právních předpisů ve školství a pracovněprávních předpisů.

5. Platná právní úprava správního soudnictví vychází ze zásady, že žalobu ke správnímu soudu lze podat až poté, co žalobce vyčerpal všechny opravné prostředky, dané právním řádem; soudní kontrola je tak dána až v případě, kdy nezákonnost správního rozhodnutí nebyla odstraněna v rámci kontrolních mechanismů veřejné správy. Navrhovaná právní úprava tím, že v § 4 odst. 6 nepřipouští opravné prostředky ve správním řízení, a určuje pouze příslušnost krajského soudu k řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, tuto zásadu porušuje.

6. Vymezení důkazních prostředků v § 5 odst. 2, a to zejména možnost nahradit důkazní listiny svědeckou výpovědí nejméně dvou svědků, nebo písemným svědectvím fyzické osoby a dalšími zde uvedenými prostředky, je v rozporu se smyslem a účelem navrhované právní úpravy, neboť rozhodnutí o vyloučení ze studia nebo o ukončení pracovního poměru z politických důvodů, byť nemusela být vždy takto výslovně formulována, nelze jako důkazní prostředek plně nahradit výpovědí svědků, písemným svědectvím nebo časopiseckým či novinovým článkem, které mohou sloužit jen jako doplňující důkazy. Takové náhradní důkazy by rozhodující orgán v podstatě nebyl schopen posoudit, a přitom by je musel akceptovat, čímž by nepochybně docházelo ke zneužívání možnosti uplatnit nárok na jednorázovou peněžní náhradu.